1932

# TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi

Ali SEVİM
Fazıl AĞIŞ
Faika SARP
Feyzi HALICI
Necdet EKİCİ
Necati DEMİR
Erhan AYDIN
Halil SOYUER
Cem KARAER
Ahmet DURAN
Salim ÇONOĞLU
Selmin GÜNEYLİ
İsmail Ali SARAR
Saim SAKAOĞLU
Hamza ZÜLFİKAR
Nevzat GÖZAYDIN
R. Sami HAMAMCI
Mustafa ÜSTÜNOVA
Fuat BAYRAMOĞLU
Seyfettin BAŞCILLAR
Dağıstan KILIÇASLAN
A. Turan OFLAZOĞLU

Sayı: 555 . MART 1998

# TÜRK DİLİ

**Dil ve Edebiyat Dergisi**
**1998 / I . Sayı : 555 . MART 1998**

**Sahibi ve Sorumlu Yöneticisi**
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,
Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN

**Yazı Kurulu**

| | |
|---|---|
| A. Turan **Oflazoğlu** | **(Başkan)** |
| Prof. Dr. Nevzat **Gözaydın** | (Üye) |
| Ahmet **Kabaklı** | (Üye) |
| Prof. Dr. Hasibe **Mazıoğlu** | (Üye) |
| Prof. Dr. İsmail **Parlatır** | (Üye) |
| Prof. Dr. Hamza **Zülfikar** | (Üye) |

**Tasarım - Dizgi - Düzelti**
Nevin Balta Ayda Ertüm Konukoğlu
Elif Sevindik Karakuş

**Yönetim Yeri**
Atatürk Bulvarı 217
06680 – Kavaklıdere / Ankara

**Telefonlar**
Yazı İşleri ve Abone Santral
428 61 00 (5 hat)
**Belgegeçer (Faks)**
428 52 88

**Abone Şartları**
Yıllığı 2.600.000, altı aylığı 1. 300. 000,
Öğretmen ve öğrencilere
Yıllığı 2.200. 000, altı aylığı 1.100. 000 lira;
Dış ülkeler için yıllığı 50 dolar
**Posta Çeki Nu.**
128 236

**Baskı**
Ankara Üniversitesi Basım Evi
Beşevler / ANKARA
Tel: 213 66 55


Dergilerin okul dışındaki bir adrese yollanmasını isteyen öğretmen ve öğrenciler, durumlarını gösterir bir belgeyi Kurumumuza abone istekleriyle birlikte göndermelidirler. Dergimize gönderilen yazılar yayımlansın yayımlanmasın geri verilmez. Dergimizde yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlarınındır. Yayımlanmak üzere dergimize gönderilecek yazıların aralıklı olarak daktilo edilmesi ve 10 sayfayı geçmemesi gerekir.

*Türk Dili*, Millî Eğitim Bakanlığınca, *Tebliğler Dergisi*'nde yayımlanan 15.7.1974 gün ve 11 077 sayılı yazıyla bütün okullara duyurulmuş ve salık verilmiştir.

# *İçindekiler*


*Prof.Dr. Hamza ZÜLFİKAR*
İbadet Dili Olarak Türkçe ve Atatürk'ün Bu Konudaki Düşünceleri..... 179

*Fuat BAYRAMOĞLU*
Rubaî'ler *(Şiir)*..... 194

*Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU*
Gazeteleri Okurken:2
Bazı Musiki Terimleri
Üzerine..... 195

*A.Turan OFLAZOĞLU*
Câm-ı Cem (*Şiir*)..... 199

*Yard. Doç. Dr. Necati DEMİR*
*İnan-* Fiili Üzerine..... 200

*Feyzi HALICI*
Dörtleme'ler (*Şiir*)..... 204

*TDK:*
Yabancı Kelimeler
Karşılıklar.....205

*Halil SOYUER*
Yer (*Şiir*)..... 208

*Necdet EKİCİ*
Yeşil Bereli Adam (*Hikâye*)...209

*Seyfettin BAŞCILLAR*
Akarsuyun Kıyısında (*Şiir*).....218

*Cem KARAER*
Babamı Nasıl
Küstürmüşüm?.....219

*Faika SARP*
Yıldızlardan Ayak
İzleri (*Şiir*)..... 222

*Dr. Ahmet DURAN*
Türkçede Bazı Bitki Adlarının
Veriliş Sebepleri..... 223

*Dağıstan KILIÇASLAN*
Akasya Zamanı (*Şiir*)..... 230

Salim ÇONOĞLU
*Yansılar*'dan Yansıyanlarla Cengiz Dağcı I..... 232

*R. Sami HAMAMCI*
Güneşin Sofrasında (*Şiir*).....241

*Mustafa ÜSTÜNOVA*
Yahya Kemal'in Şiirlerinde Makamlar.....242

*Ali SEVİM*
Sana Yakışmaz (*Şiir*).....248

Fazıl AGİŞ
Abdürrahim-i Rûmî ve Abdürrahim-i Karahisarî'nin *'Işk-Nâme*'leri..... 249

**DEĞERLENDİRMELER**

*Prof.Dr. Nevzat GÖZAYDIN*
Gerjan van Schaaik, *Studies in Turkish Grammer*, Turcologia, Herausgegeben von Lars Johanson, Band: 28, Otto Harrossowitz Verlag, Wiesbaden 1996, XV+ 277s.....253

*Ar. Gör. Erhan AYDIN*
Mustafa Argunşah, *Şükrî-i Bitlisî Selîm-nâme*, Erciyes Üniversitesi Yayını Nu: 100, Kayseri 1997,XII+347 s.+10 yaprak....258

*Dr. İsmail Ali SARAR*
Fahri Ersavaş, *Tanzimattan Bu Yana Hamasî Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1997, 608 s.....261

*Selmin GÜNEYLİ*
Sabiha Sertel, *İlericilik, Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret*, (İnceleme, Değerlendirme), Çağdaş Yayınları, İstanbul 1996, 182 s.....266

**OKUYUCU MEKTUBU**

*TDK:*
Cem Moretti'nin Mektubu...269

**HABERLER**

*TDK:*
Ödül Duyurusu.....271

**Mustafa Argunşah, *Şükrî-i Bitlisî Selîm-nâme*, Erciyes Üniversitesi Yayını Nu. 100, Kayseri 1997, XII+347 s. +10 yaprak tıpkıbasım.**

Bilindiği üzere Türk tarihinin araştırılmasında tarih kitapları, fermanlar, kadı ve şeriye sicilleri, seyahatnameler gibi birtakım eserlerin yanında edebî eserlerin de Türk tarihini aydınlatması bakımından önemi buyüktür Hiç şüphesiz büyük Türk dilcisi Kaşgarlı Mahmud'un *Dıvanü Lûgati't Türk* adlı sözluğünde geçen edebî metinlerden edindiğimiz bilgiler hem İslâm öncesi hem de İslâmiyetin ilk yıllarına ışık tutacak niteliktedir

Osmanlı tarihi açısından da durum böyledir Gerçi Osmanlı tarihi hakkında epeyce vesika mevcut ise de kimi noktalar hakkında değişik yorumlar yapılmamış değildir

İşte Selîm-nameler ve Süleyman-nâmeler de sadece adına ithaf edilen hükümdarları değil, o hükümdarın devrinde cereyan eden hâdiseleri de aydınlatmaktadır.

Yavuz Sultan Selim'in hayatını ve devrinin hâdiselerini anlatan elimizdeki *Selîm-nâme*, manzum Selim-nâmeler arasında en meşhuru ve en itibar edileni olması hasebiyle değerlidir Kaynaklarda kendisinden Mevlâna Şükrî, Mevlâna Âşık gibi isimlerle bahsedilen Şükrî aslen Bitlislidir. Şükrî hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamakta, şuara tezkireleri de fazla bir bilgi vermemektedir Şükrî hakkındaki en sağlam bilgileri eserinin hatimesinden öğrenmekteyiz

Kadılık ve müderrislik yaptığını da yine eserin hatımesinden öğrendiğimiz Şükrî-i Bitlisî'nin meşhur eseri *Selım-nâme*, Kâtip Çelebi tarafından *Fütûhâtü's-Selımıyye* ve Gelibolulu Ali tarafından da *Fütûhât-ı Selım Han* olarak zikredilmiştir

Yavuz Sultan Selim'in 1490- 1520 yılları arasındaki hayatını teferruatıyla anlatan bu eserde Sultan Selim'in vefatı ve cenaze merasimi anlatıldıktan sonra hükümdar için yazılan, "Mersiye-i Sultan Selim" başlığı altında 56(5652-5707) beyitten oluşan beş bentlik bir mersiye yer almaktadır. (Bu mersiye için ayrıca bakınız. Mustafa Argunşah, "Bitlisli Şükrî'nin Yavuz Sultan Selim Mersiyesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S 5, Kayseri 1994, s 211-218)

Bu eser, sadece tarihî açıdan değil dil açısından da önemli bir eserdir Hatta eserin önemini ilk fark eden Herbert Jansky eser için "bir dil abidesidir" ifadesini kullanmıştır. Eserde doğu Turkçesi unsurları da oldukça fazladır. Eserin tamamı 5829 beyittir.

Rahmetli Prof. Dr Mehmet Akalın'ın danışmanlığında, Mustafa Argunşah tarafından *"Selîm-nâme*'deki Doğu Türkçesi Unsurları" adıyla yüksek lisans tezi hazırlanmış bu çalışma daha sonra tekrar üzerinde titizlikle durularak, tenkitli metin ve diğer değerlendirmeler ilâve edilerek Erciyes Üniversitesi yayınları arasında basılmıştır

Bu çalışma Prof Dr Mehmet Akalın'a ithaf edilmiş olup ön söz ve bıbliyografyanın ardından "Giriş"le devam edilmiştir Bu bölümde Şükrî-i Bitlisî'nin hayatı ve şahsiyeti üzerinde durulmuş, şairden bahseden tezkireler de anılmıştır. Daha sonra *Selîm-nâme*'nin tarihî değeri ile dili ve edebî değeri incelenmiş ve nüshaları tanıtılmıştır Bu nüshalardan üçu kullanılarak tenkitli metin hazırlandığı da belirtilmiştir

Dil hususiyetleri başlıklı bölüm kendi arasında ikiye ayrılmıştır:

I Ses hususiyetleri, II Şekil hususiyetleri

Metnin kuruluşunda izlenen metot maddeler hâlinde sıralanmış, metnin bölüm başlıkları ve bu başlıkların Türkiye Türkçesine çevirileri verildikten sonra tenkitli metin yer almıştır Tenkitli metinde kullanılan nüshalar eski ve müellif hattına yakın olması sebebiyle tercih edilmiş olup bunlar, Topkapı, British Museum ve Erzurum Atatürk Üniversitesi nüshalarıdır

Metnin ardından sözlük verilmiştir Bu sözlükteki kelimeler bugun ya hiç kullanılmayan veya farklı anlamlarda kullanılan Türkçe kelimeleri içermektedir Sözluğun hemen arkasından gelen "Genel Dizın" verilmiş olup, burada da *Selîm-nâme*'de geçen yer ve şahıs adları ile tarihî terimler yer almaktadır Bu adlar tespit edilirken Erzurum Atatürk Üniversitesi nüshası harekeli olduğu için bu nüshadan faydalanılmıştır

Çalışmanın en sonunda da Topkapı, British Museum ve Erzurum Ataturk Üniversitesi nüshalarından orijinal örnek yapraklar verilmiştir Metinler 10 yapraktır

Türk tarihi için faydası olduğu kadar Türk dili ve edebıyatı için de büyük bir değeri olan Bitlisli Şükrî'nin eseri *Selîm-nâme*'yi Türklük dünyasına kazandırdığı için Doç Dr Mustafa Argunşah'ı kutluyoruz

Bu çalışmanın konu ile ilgilenenlerin müracaat kitabı niteliği kazanacağından ve bilhassa Yavuz Sultan Selim ile ilgili araştırmalar yapan bilginlerin kolaylıkla ıstifade edebileceği bir kaynak olacağından şüphemiz yoktur. Bu çalışmanın üniversitelerimizin bütün imkânsızlıklarına rağmen yine de en az hata ile basılması sebebiyle Erciyes Üniversitesi çalışanlarını da kutlamak gerekir.

**Ar. Gör. Erhan AYDIN**

**A.M. ŞÇERBAK**

**Çev.: Prof. Dr. Enver MAHMUT**

**TÜRK LEHÇELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI SES BİLGİSİ**

**Çıktı...**